

[Bertel Dahlgaard.]

dens det konservative parti dengang modarbejdede en lovgivning af denne art af yderste evne, så var der dog een konservativ mand, professor Birck, der støttede Ove Rodes forslag og skildrede den økonomiske udvikling, der ville nødvendiggøre en sådan lovgivning. Vi bør i dag sende en tanke til disse gode mænd, der da havde det fremsyn, som alle nu anerkender.

Hvad angår stillingen i dag, er forholdet jo som allerede nævnt det, at der i den gældende prislovs §§ 11 og 12 indeholdes bestemmelser, der muliggør en vis kontrol med monopolistiske enkeltvirksomheder og sammenslutninger. Vi må nu forstå det sådan, at den virksomhed, den foreslåede trustkommission skal øve, er at forberede den trustlovgivning, som skal afløse prislovgivningen, efterhånden som de almindelige prisrestriktioner kan ophæves. I denne forbindelse har jeg fæstet mig ved en udtalelse af den højtærede minister i forelæggelsestalen om, at der jo nok ville gå år, inden kommissionen kan afslutte sit arbejde. Jeg synes ikke, den højtærede minister plejer at være pessimist, og jeg vil dog i hvert tilfælde oprigtigt håbe, at det ikke bliver ret mange år; men det giver mig anledning til at sige til den højtærede minister, at jeg går ud fra, det må være en selvfølge, at kommissionen eventuelt kan afgive specialbetænkninger, efterhånden som arbejdet skrider frem og der måtte være anledning til at gøre indstilling om lovgivning på det ene eller det andet område, hvor det måtte være begrundet.

Løvrigt kan jeg ikke se, at der er nogen som helst grund til i dag at fordybe sig i en almindelig karakteristik af, hvor vidt fortræningen af dele af erhvervslivet er skredet frem, men jeg finder dog, der er anledning til at gøre opmærksom på, at man utvivlsomt ikke i offentligheden gør sig nogen klar forestilling om hele dette forhold. I de berettigede ønsker om at komme bort fra krigstidens prisrestriktioner og den offentlige diskussion, som dette fremkalder, går der jo i almindelighed som en understrøm den tankegang, at dermed går vi ud i den frie konkurrence, som de pågældende jo har elsket så højt. Men jeg vil gerne sige, at næppe noget andet kan være så fejlagtigt. Efterhånden som statsregulering bort-

falder, vil vi lidt efter lidt opdage, at vi befinder os i et samfund, der er gennemvævet af monopoler og truster og aftaler, der udenom statsmagten på mangfoldige områder sætter den frie konkurrence ud af spillet. I den henseende vil det vise sig, at krigsperioden i en umådelig grad har forceret en udvikling, som allerede var i gang forud for krigen. Fra statsrestriktionernes tid går vi ind i privatmonopolernes tidsalder. Disse monopol- og trustdannelser kan i visse tilfælde fremme den tekniske udvikling og fremme rationaliseringsprocesser af den ene og den anden art og derigennem virke gavnligt; men hertil følger sig under næsten alle forhold, at privatmonopolernes indgreb og restriktioner — og det er jo det, vi beskæftiger os med her — tillige har det formål at sikre sig adgang til højere priser, end der er saglig begrundelse for.

Jeg har den anskuelse, at vil man have udsigt til at hævde den private foretagsomheds og det private initiativs ret overfor kravene om socialisering, må statsmagten hindre misbrug fra den monopolmagt, der i erhvervsfrihedens navn søger at afskaffe selve den frie konkurrence. Den opgave, der her foreligger, er ikke blot den at beskytte, hvad man i almindelig tale kalder forbrugerne, men den rækker langt videre og er af langt mere grundlæggende betydning i erhvervsmæssig henseende. Opgaven er for det første at værne det frie erhvervsliv, som ikke selv har et monopol; det er umiddelbart indlysende, at en uberettiget fordyrelse af et trustforetagendes varepriser i tilsvarende grad lægger byrder på det frie erhvervsliv, der må aftage trustens produkter. Det er for det andet opgaven at sikre, at konkurrencen mellem foretagender, der besidder et delvist monopol, og frie virksomheder foregår på et fair grundlag.

Professor Birck, som jeg nævnte før, sagde herom i 1920 her i tinget:

„De middelstore virksomheder og fabriker kan ikke forlange, at staten skal skride ind ved at støtte dem på kunstig måde, men de har ret til at få en fair og retfærdig behandling og ligestilling med de store bedrifter.“

Det er sagt så godt, som det er muligt. En monopollovgivning er et værn for den mindre og middelstore bedrift, så der sikres den fair og ligelig behandling i forholdet til